

TRAWY OZDOBNE TURZYCE I SITY

P. Urbański

SPIS TREŚCI

WSTĘP 5

TRAWY RABATOWE

Trawy rabatowe a trawy gazonowe 6
Historia i ogólne informacje o trawach rabatowych – nowej grupie roślin ozdobnych 7
Przynależność systematyczna, budowa morfologiczna i rozwój traw 8

METODY ROZMNAŻANIA 18

ZASADY UPRAWY

TRAW RABATOWYCH 20

OPIS GATUNKÓW I ODMIAN 22

Niektóre gatunki traw rocznych 22
Niektóre gatunki traw wieloletnich 27
Turzyce 59
Sity 62

ZNACZENIE I ZASTOSOWANIE

TRAW RABATOWYCH 65

Trawy rabatowe w sąsiedztwie innych roślin 69

ZESTAWIENIE TRAW RABATOWYCH
WEDŁUG WYSOKOŚCI, ZASTOSOWANIA
ORAZ WYMAGAŃ SIEDLISKOWYCH 74

ALFABETYCZNY SPIS

POLSKICH NAZW GATUNKÓW 76

ALFABETYCZNY SPIS

ŁACIŃSKICH NAZW GATUNKÓW 77

LITERATURA 78

WSTĘP

Rabaty w naszych ogrodach przydomowych i na działkach coraz częściej wzbogacane są o nowy, ozdobny element, jakim w ostatnich latach stały się trawy rabatowe. Urozmaicenie terenów zieleni przez rośliny o tak wysokich walorach ozdobnych, dużej odporności na szkodniki i choroby oraz bardzo pełne, daje możliwość szybkiego rozpoznania gatunków oraz odmian traw ozdobnych.

Już w ubiegłym stuleciu, w 1890 roku, wydano książkę Johna Gardinera pt.: „Grasses ornamental”. Zawierała ona dokładny opis 15 podstawowych rodzajów traw, przeznaczonych do wzbogacania układów roślinnych w ogrodach ozdobnych. W Niemczech natomiast trawami ozdobnymi zainteresowano się na początku obecnego stulecia. Prof. Karl Foerster – niemiecki botanik, przyrodnik i miłośnik bylin ogrodowych, zebrał liczne informacje o gatunkach traw, sitów i turzyc, nadających się do uprawy na rabatach. Owocem tych prac jest książka pt. *Einzug der Gräser und Farne in die Gärten*. Autor opisuje w niej szereg gatunków i odmian traw rabatowych dla naszych ogrodów. Z okresu powstania książki pochodzi także niezbyt jasno sprecyzowana nazwa dla tej grupy roślin – „trawy rabatowe”, bowiem ze względu na podobieństwo pokroju, wyglądu kwiatostanów i terminu kwitnienia zaliczono do niej, z praktycznego punktu widzenia, rośliny z trzech różnych rodzin botanicznych: wiechlinowatych (*Poaceae*), turzycowatych (*Cyperaceae*) i sitowatych (*Juncaceae*).

Książka ta została napisana przede wszystkim z myślą o działkowiczach, właścicielach przydomowych ogrodów ozdobnych i szeroko pojętych miłośnikach przyrody. Materiały zawarte w tym opracowaniu są efektem wieloletnich badań i obserwacji Autora, a także danych z literatury i być może staną się przydatne PT Czytelnikom przy projektowaniu, zakładaniu i pielęgnowaniu własnych ogrodów.

Proso japońskie (PU)

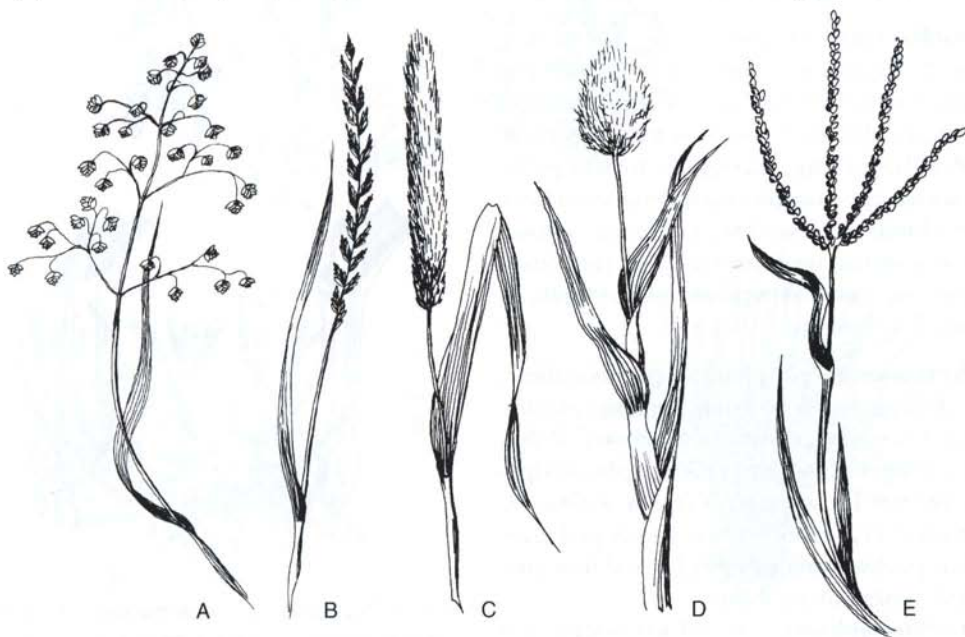

Języzek – to bezbarwny i błoniasty wyrostek, o kształcie i długości charakterystycznych dla danego gatunku lub odmiany, chroni pochwę, a także żdźbło przed wodą i zanieczyszczeniami.

System korzeniowy – wiązkowy. Główna masa korzeni traw znajduje się w warstwie gleby, do głębokości około 30 cm. Niektóre gatunki w dolnej części łodygi wytwarzają przekształcone pędy nadziemne lub podziemne, zwane rozłogami. Takie podziemne organy (kłącza) nie mają chlorofilu i często pokryte są łuskowatymi liśćmi. Podczas kiełkowania ziarniaków traw wyrastają: korzeń główny i korzenie zarodkowe, lecz są one nietrwałe. W ich miejsce, w fazie krzewienia, powstają liczne korzenie przybyszowe, które po rozrośnięciu się tworzą system korzeniowy wiązkowy.

Kwiat – wyróżnia się w nim:

- a) słupek – jednokomorowy z jednym zalążkiem i dwoma siedzącymi znamionami (rzadko trzema), rozgałęzionymi pierzasto,
- b) pręciki – zazwyczaj trzy (rzadziej dwa), nitki pręcików wydłużają się silnie w okresie kwitnienia i umożliwiają związanie pylników. Poruszane przez wiatr osypują pyłek,
- c) łuszczyki,
- d) dwie plewki – górną i dolną. U niektórych gatunków występuje jedna plewka lub jest ich więcej niż dwie, inne natomiast mają plewki szczątkowe. Plewka dolna u traw jest jednonerwowa, z kolei – górna wielonerwowa,
- e) kłoski – na podstawie ich ustawienia i wielkości oraz układu rozgałęzień można rozróżnić dwa typowe dla traw

RYS. 4. Kwiatostany traw: A – wiecha (*drżączka średnia*), B – kłos (*żylica trwała*), C – kwiatostan kłosokształtny (*tymotka łukowa*), D – kwiatostan kłosokształtny (*dmuszek jajowaty*), E – kłos palczasty (*cynodon palczasty*)

'Picta' jest odmianą cenioną z uwagi na ciekawe walory dekoracyjne. Była pierwszą trawą sadzoną w parkach i ogrodach w celach ozdobnych. Wspomina już o tym w XVIII w. ksiądz Krzysztof Kluk w swoim „Dykcjonariuszu roślinnym”.

Odmiana 'Picta' jest bardzo ekspansywna. Podczas kwitnienia jest ona niższa niż gatunek i dochodzi do 0,6-1,2 m. Ulistnienie jest jasne, z białozielonymi lub różowozielonymi paskami. Młode liście rozwijające się wiosną mają różowy odcień, natomiast jesienią po pierwszym mrozie liście stają się jasnobieżowe i pozostają dekoracyjne przez całą zimę. Kwiatostan bywa skupiony lub silnie rozprzeczły. Odmiana 'Picta' kwitnie w czerwcu lub lipcu. Kwiatostany i liście są wykorzystywane do układania świeżych oraz suchych bukietów.

W ogrodach sadi się również inne odmiany botaniczne (varietas) jak *genuina* i *japonica* oraz *variegata*, której liście są białozielone. Wyselekcjonowano już kilka odmian ogrodowych, m.in.: 'Dwarf's Gar-

ters' – o wysokości tylko 0,4 m i mniej ekspansywną, 'Feeseys Form' – białoróżowo paskowaną, 'Luteopicta' (syn. 'Luteo-Picta') – bladeżółto paskowaną i 'Feeseys Variety'.

Rośliny tych odmian łatwo rozmnaża się przez podział, najlepiej wczesną wiosną.

MUEHLENBERGIA MEKSYKAŃSKA *Muehlenbergia mexicana* (L.) Trin.

Muehlenbergia meksykańska występuje w zachodnich i południowych stanach USA oraz w Meksyku. Naturalne stanowiska tego gatunku to głównie podmokłe i wilgotne gleby, występujące często nad brzegami strumieni i jezior, jest rośliną pospolitą w lasach mieszanych oraz na przybrzeżnych łąkach. Trawę tę można spotkać również w wyższych partiach gór.

Dorasta do 0,5-1,0 m wysokości i tworzy skupione kępy, o średnicy około 0,3-0,4 m, ma łodygi wyprostowane lub czasem lekko przewieszające. Kwitnie przez całe lato, od czerwca aż do września. Licznie osadzone na roślinie kwiatostany osiągają 8-15 cm długości. Gatunek ten łatwo rozmnaża się przez podział roślin.

OWIES WIECZNIEZIELONY *Helictotrichon sempervirens* (Vill.) Pilg.

W stanowiskach naturalnych owies wiecznzielony występuje na stepach południowo-europejskiej części byłego Związku Radzieckiego, środkowej Azji i zachodniej Syberii. W Polsce występuje rzadko, prawie wyłącznie tylko w Tatrach i Karpatach Zachodnich (na halach wysokogórskich), gdzie rośnie na glebach ubogich i kwaśnych. Są to

Mozga trzcinowata (PU)

PIÓRKÓWKA WSCHODNIA

Pennisetum orientale Rich.

Jest to ciekawy gatunek o wysokości około pół metra, pochodzący ze Środkowej Azji. Kwiatostany piórkówki wschodniej, o ciekawym niebieskofioletowym odcieniu, powstają już w czerwcu i systematycznie rozwijają się na roślinach, aż do sierpnia. Rośliny z kwiatostanami są dekoracyjne do późnej jesieni.

Jak większość gatunków z rodzaju *Pennisetum* lubi stanowiska słoneczne, o lekkich i próchnicznych glebach. Rosnąc na rabatach, z innymi bylinami, uzupełnia kompozycję swoimi bogatymi i ozdobnymi kwiatostanami. Równie efektownie rośliny wyglądają, gdy sadzone są osobno (pojedynczo lub w grupach), np. na tle trawnika lub w sąsiedztwie drzew lub krzewów.

Gatunki z rodzaju *Sesleria*

Są to trawy kępowe, osiągające wysokość do 30-40 cm i obficie oraz bogato kwitnące. Służą do pokrywania dużych powierzchni terenu, nawet na ubogich glebach. Mogą być także uprawiane jako pojedyncze rośliny, co pozwala w pełni ukazać szczególną dekoracyjność ich kwitnienia.

SESLERIA JESIENNA

Sesleria autumnalis Scop.

Sesleria autumnalis występuje w południowo-wschodnich rejonach Alp, w północno-zachodnich Bałkanach i na Krymie. Spotyka się ją do wysokości 2400 m n.p.m. Trawa ta rośnie w górach w pasie lasów, często na polanach o skalistym lub piaszczystym podłożu.

Sesleria jesienna: A – w pełni kwitnienia, B – różne stadia rozwoju kwiatostanów (PU)

zrosnięte z ziarniakami. Mogą one powodować uszkodzenia oka, prowadzące do utraty wzroku. Ości mogą także wnikać poprzez skórę do narządów wewnętrznych i powodować przewlekłe procesy ropne, prowadzące do choroby zwanej „owczą śmiercią”.

Ciekawe wartości gospodarcze posiadają kostrzewy (*Festuca*). Dawniej wykorzystywano je na wiele sposobów. Najczęściej jednak jako paszę – źródło siły i zdrowia dla licznych stad zwierząt hodowlanych. Niejednokrotnie jednak były one także pożywieniem dla ludzi. Ziarniaki jednej z kostrzew (*Festuca flottane*) stanowiły pokarm dla Polaków, Węgrów i mieszkańców wielu rejonów niemieckich, także spożywano je w Danii i Szwecji. To właśnie ziarniaki kostrzewy, obficie porastającej brzegi zbiorników wodnych, podawano pod nazwą manny na stoły w Polsce, na Litwie, w nadodrzańskiej części Niemiec, zwłaszcza we Frankfurcie. Od wieków więc trawa ta słu-

ży człowiekowi. Od niedawna jednak zaczęto eksponować zawarte w jej delikatności piękno i urok.

Ostatnio do dekoracji wnętrz używa się kompozycji wykonywanych z roślin suchych, wśród których oprócz gatunków traw dziko rosnących dużą grupę stanowią trawy rabatowe. Są używane do tego celu, zarówno gatunki roczne, jak i wieloletnie.

Kwiatostany tych roślin wykazują duże zróżnicowanie morfologiczne pod względem kształtu i wielkości, także i zabarwienia, co daje możliwość różnorodnego ich zastosowania.

Kłosa przeznaczone na suche bukiety ścina się z roślin w czasie kwitnienia, który zwykle przypada od maja aż do września. Większość traw (np. *Hordeum sp.*, *Lagurus sp.*, *Pennisetum sp.* lub *Stipa sp.*) uzyskuje najwyższe walory użytkowe, zwłaszcza dla suchego bukiciarstwa, na początku kwitnienia. Ścinanie kwiatostanów tych roślin

Suche bukiety (A-D) (AK)

ALFABETYCZNY SPIS POLSKICH NAZW GATUNKÓW

- Dmuszek jajowaty 22
Drzącza największa 22
Jęczmień grzywiasty 23
Kłosówka wełnista 27
Kosmatka gajowa 62, 71
Kosmatka leśna 62, 63, 68, 71
Kostrzewa „niedźwiedzie futro” 37, 38, 71
Kostrzewa sina 39, 40, 71
Kostrzewa owcza 38
Kostrzewa walezyjska 40, 71
Manna mielec 28, 70, 71
Miskant chiński 41, 71
Miskant cukrowy 41, 71
Miskant kwiecisty 43
Mozga trzcinowata 28, 29, 71
Muehlenbergia meksykańska 29
Ostnica brodata 43
Ostnica cienkolistna 44
Ostnica pierzasta 44
Ostnica trzcinnikowata,
syn. chropatka trzcinnikowata 27
Ostnica włosowata 43, 44, 65
Owies wieczniezielony 29, 30, 71
Piórkówka spłaszczona 45, 71
Piórkówka włosista 23
Piórkówka wschodnia 46
Proso włosowate 24
Proso zwyczajne 24, 25
Rajgras wyniosły 30
Sesleria jesienna 46, 71
Sesleria Sadlera 47, 71
Sesleria skalna 48
Sesleria tatrzańska 48
Sit członowaty 63
Sit dwudzielny 64
Sit rozpierzchły 64, 65, 68
Spartina sercowata 31, 71
Stokłosa długoścista 25
Strzęplica piramidalna 32
Szczotlika siwa 32
Śmiałek darniowy 33, 71
Śmiałek pogięty 34
Trawa pampasowa, syn. kortaderia,
okolcz srebrzysty 49, 50, 51, 52, 54, 55,
56, 57, 58, 71
Trzcinnik leśny 34
Trzcinnik piaskowy 35
Trzęślica modra 35, 36, 71
Turzyca „ptasia łapka” 61, 68, 71
Turzyca cienista 61
Turzyca górską 61
Turzyca Gray’a 59, 68, 71
Turzyca japońska 60
Turzyca palmowa 60, 68, 71
Turzyca piaskowa 60, 68
Turzyca szerokolistna 61
Włosnica Ber 26
Wydmuchrzyca piaskowa 36, 65, 71

Trawy ozdobne, sity i turzyce to w większości rośliny wieloletnie, o wysokich walorach dekoracyjnych. Niektóre z nich, zależnie od gatunku lub odmiany, w okresie lata lub wczesnej jesieni wytwarzają ozdobne kwiatostany, które mogą pozostawać na roślinach i zdobić je zimą lub ścięte u nasady, stanowią trwały element suchych kompozycji do dekoracji wnętrz. Rośliny te uprawiać można pojedynczo lub w grupach na rabatach, a sadzone gęściej tworzą wieloletnią i efektowną okrywę gruntu.

Rośliny te nadają się do sadzenia w ogrodach o charakterze naturalistycznym, gdzie powinny być uprawiane zawsze w miejscach słonecznych i szczególnie eksponowanych. Wielkość tych roślin jest zróżnicowana, posiadają efektowne kształty, barwne ulistnienie i zwykle wytwarzają ozdobne kwiatostany. Książka ta została napisana przede wszystkim z myślą o działkowiczach, właścicielach przydomowych ogrodów ozdobnych i szeroko pojętych miłośnikach przyrody. Materiały zawarte w tym opracowaniu z pewnością pomogą Czytelnikom przy projektowaniu, zakładaniu i pielęgnowaniu własnych ogrodów.

ISBN 83-09-01743-X

9 788309 017431